

21. SVĚTOVÁ LITERATURA 1. POLOVINY 20. STOLETÍ. NĚMECKY PSANÁ LITERATURA V ČESKÝCH ZEMÍCH.

NĚMECKY PSANÁ ČESKÁ LITERATURA

- autoři jsou většinou **Židé žijící v Praze** – ghetto, němčina jako úřední jazyk => **píší německy**

FRANZ KAFKA (1883-1924)

- narozen na Starém Městě, vystudoval práva, pracuje v pojišťovně, zemřel na TBC
- ke svému dílu kritický – chtěl, aby bylo po smrti spáleno, Max Brod ho vydal
- **EXPERIMENTÁLNÍ LITERATURA** – postavy nemají celá jména, nepoužívá přesnou interpunkci
- **varování před zmechanizovaným životem a byrokracií, předzvěst nacismu, politických procesů**
- depresivní, expresionismus
- zachovaly se jeho deníky a dopisy
- **PROCES** – nedokončený román; Josef K. je v den 30. narozenin zatčen, veden proti němu proces na svobodě - neví proč, v den 31. narozenin ho zapíchli jako psa, předzvěst politických procesů
- **ZÁMEK** – román; kritika byrokracie
- **PROMĚNA** – povídka; přeměna člověka v brouka, rodina se ho štítí, chce zemřít
- **NEZVĚSTNÝ (AMERIKA)** - román, syna se zřekne rodina, vypovězen do Ameriky, společensky upadá, hledá místo v životě

GUSTAV MEYRINK (1868-1932) - sklon k mystickým a orientálním vědám, vytváří kult magické a mystické Prahy

GOLEM – román, popis starého židovského ghetta

FRANZ WERFEL (1890-1945) - tíhne ke křesťanství, romány mají mravní podtext

PÍSEŇ O BERNARDETĚ – o Lurdkém zázraku

EGON ERWIN KISCH (1885-1948) - „**zuřivý reportér**“ – reportáže z celého světa, komunist

- **PRAŽSKÁ DOBRODRUŽSTVÍ** – povídky z pražského prostředí
- **PŘISTÁNÍ V AUSTRÁLII** - reportáže
- **NANEBEVSTOUPENÍ TONKY ŠIBENICE** – drama o prostitutce

SVĚTOVÁ LITERATURA 1. POLOVINY 20. STOLETÍ

- REALISTICKÁ LITERATURA
- EXPERIMENTÁLNÍ LITERATURA (Kafka, Woolfová, Joyce, Proust) – promíchané dějové roviny, chybí časová posloupnost, ubývá děje, důraz kladen na psychiku člověka, vliv psychoanalýzy, experimentují s jazykem, náročná díla
- LITERATURA REAGUJÍCÍ NA VÁLKU
- DETABUIZOVANÁ LITERATURA (H. Miller) – hlavním tématem je sex a erotika

FRANCOUZSKÁ LITERATURA

HENRY BARBUSSE (1873-1935) - byl na frontě, komunist

- **OHEŇ** – 1. světové dílo reagující na 1. sv. válku ze zákopů

ANATOLE FRANCE (1884-1924) - satirik

- **OSTROV TUČŇÁKŮ** – parodie na francouzské dějiny

ROMAIN ROLLAND (1866-1947) - nadaný hudebník, pacifista, životopisec: L.N. Tolstoj, Beethoven

- **PETRA LUCIE** – novela, děj v Paříži 1918, milenci umírají při bombardování
- **DOBŘÝ ČLOVĚK JEŠTĚ ŽIJE** – román
- **JAN KRYŠTOF** – o německém hudebníkovi v Paříži

ANDRÉ GIDE (1869-1951) - zastánce individualismu, homosexuál, komunista

- **PENĚZOKAZI** – román, odsouzení falešné morálky fr. společnosti
- **NÁVRAT ZE SSSR** – kritika stalinského režimu, reakce: S. K. Neumann – Anti-Gide aneb optimismus bez pověr a iluzí

ANTOINE DE SAINT-EXUPÉRY (1900-1944) - šlechtický původ, letec, ztroskotal někde u Korsiky za 2. sv. války

- **MALÝ PRINC** – filozofická pohádka pro dospělé, Malý Princ procestuje 7 planet, na každé potká jiný typ lidí, příběh o lišce – „Správně vidíme jen srdcem, co je důležité, je očím neviditelné.“
- **CITADELA** – filozofické úvahy
- **KURÝR NA JIH, NOČNÍ LET, ZEMĚ LIDÍ, VÁLEČNÝ PILOT** – válečné romány

MARCEL PROUST (1871-1922) – **EXPERIMENTÁLNÍ LITERATURA**

- **HLEDÁNÍ ZTRACENÉHO ČASU** – zobrazení francouzské společnosti na přelomu století

NĚMECKÁ LITERATURA

- pronásledování něm. spisovatelů – mnozí byli Židé, odchod do emigrace

LION FEUCHTWANGER (1884-1958) - Žid, emigroval, píše o Židech

- **ŽID SŮS** - o židovském obchodníkovi
- **ŽIDOVKA Z TOLEDA**
- **GOYA** – o španělském malíři
- **JOSEPHUS FLAVIUS** – odboj Židů proti Římanům

HERMANN HESSE (1877-1962) - ovlivněn buddhismem, skepse k civilizaci, duševní svoboda člověka

- **STEPNÍ VLK** – román

BERTOLT BRECHT (1898-1956) - dramatik, představitel **divadelní avantgardy** – levicově orientovaný, vytvořil tzv. **všeobecně epické divadlo** – divák se má nad tématem zamyslet

- **ŽEBRÁČKÁ OPERA** – přepracoval to Václav Havel – divadelní hra
- **MATKA** – námět od Gorkého
- **MATKA KURÁŽ A JEJÍ DĚTI** – třicetiletá válka, markytánka přichází ve válce o všechny děti, zároveň ji válka živí – paradox

THOMAS MANN (1875-1955) - z obchodnické rodiny z Lubecku, bratr Heinrich, emigroval do ČSR

- **BUDDENBROOKOVÉ** - úpadek obchodnické rodiny z Lubecku
- **MARIO A KOUZELNÍK** – novela, varování před fašismem
- **DOKTOR FAUSTUS** – soudobé Německo
- **JOSEF A BRATŘI JEHO** – biblický motiv

HEINRICH MANN (1871-1950) - vystupuje proti válce, v emigraci v ČSR

- **PROFESOR NEŘÁD** – zfilmováno: Modrý Anděl (Marlene Dietrichová)
- **MLÁDÍ A ZRÁNÍ KRÁLE JINDŘICHA IV.** – alegorie na nacismus, bartolomějská noc

ARNOLD ZWEIG (1887-1968) - Žid, pobývá v Palestině, člen světové rady míru

- **SPOR (HRA) O SERŽANTA GRÍŠU** – ruský voják Gríša zajat, uteče k partyzánům, dostane šaty vojáka odsouzeného k smrti, je chycen, spor o popravění, popraví ho, přestože ví o jeho nevině

STEFAN ZWEIG (1881-1942) - Rakušan, psychologické romány, spáchal sebevraždu

- **ŘETĚZ** – soubor psychologických románů

ERICH MARIA REMARQUE (1898-1970) - v 18 letech na frontě, zlomený válkou, emigroval do USA, píše pořád stejně – napínavý děj, antifašistický postoj

- **NA ZÁPADNÍ FRONTĚ KLID** – hl. hrdina odchází na frontu – jeho učitel přesvědčuje žáky o vlastenecké povinnosti, vidí umírat své kamarády
- **CESTA ZPÁTKY; TŘI KAMARÁDI; JISKRA ŽIVOTA**

ANGLICKÁ LITERATURA

JAMES JOYCE (1882-1941) – **EXPERIMENTÁLNÍ LITERATURA**

- Ir, studuje na jezuitském gymnáziu, názorově se rozchází s církví, protestuje proti utlačování Irů Angličany

- **ODYSSEUS** – román, pro náročného čtenáře; jeden všední den Leopolda Blooma, bloudí po Dublinu, paralela k Odysseovi a jeho putování

VIRGINIA WOOLFOVÁ (1882-1941) – **EXPERIMENTÁLNÍ LITERATURA**

- schizofrenička, deprese, píše si deníky, sebevražda

- děj není důležitý, soustředí se na psychiku, dojmy, postavy – psychicky nevyrovnaní lidé

- **K MAJÁKU**
- **PANÍ DALLOWAYOVÁ** – v každé postavě je jedna z jejích osobností

AGATHA CHRISTIE (1890-1976) - **detektivky**, vytvořila postavu belgického detektiva Hercula Poirota a slečny Marplové

- **VRAŽDA V ORIENT EXPRESU**
- **SMRT NA NILU**

GEORGE BERNARD SHAW (1856-1950) - Ir, dramatik, zastavil úpadek anglického dramatu

- **PYGMALION** – divadelní hra, profesor fonetiky Henry Higinse učí květinářku Lízu Doolitelovou výslovnosti a vyjadřování, za půl roku ples, Líza Higinse miluje, Higinse si uvědomí že bez Lízy nemůže žít...
 - muzikál My Fair Lady – Líza: Audrey Hepburnová

JOHN GALSWORTHY (1867-1933)

- **SÁGA RODU FORSYTŮ** – trilogie, zachycení viktoriánské Anglie, generační román

ROBERT GRAVES (1895-1985) - studoval řečtinu a latinu, zabývá se antickými tématy a mýty

- **JÁ CLAUDIUS, CLAUDIUS BŮH A JEHO ŽENA MESSALINA** - historické romány, zachycuje římské impérium, intriky

HERBERT GEORGE WELLS (1866-1946) - studuje biologii a darwinismus, sociální smýšlení, zakladatel **sci-fi literatury**

- **STROJ ČASU** – sestavení stroje času, cesta do budoucnosti
- **VÁLKA SVĚTŮ** – 1. kniha na téma napadení jinou civilizací
- **OSTROV DOKTORA MOREAUA** – Dr. Moreau se snaží na ostrově polidštit zvířata, zvířata se vzbouří a zabijí doktora

AMERICKÁ LITERATURA

- **ZTRACENÁ GENERACE** (Hemingway, Faulkner, Fitzgerald) – název pochází od Gertrudy Steinové; jsou to mladí lidé, kteří prošli 1. sv. válkou, válka jim narušila život, nemůžou zapadnout zpět do běžného života

ERNEST HEMINGWAY (1899-1961)- vztah k přírodě, zdravotníkem na italské frontě v 1.sv. válce, zraněn, dopisovatel ze španělské občanské války, usadil se na Kubě

- píše metodou ledovce - spousta věcí zůstává pod povrchem jako ledovec pod vodou
- **SBOHEM, ARMÁDO** – protiválečný román z italské fronty, americký voják se zamiluje do zdravotní sestry
- **KOMU ZVONÍ HRANA** – americký učitel angličtiny ve španělské občanské válce na straně komunistů, zamiluje se do partyzánky, umírá
- **STAŘEC A MOŘE** – novela, Nobelova cena, stařec Santiago má životní cíl chytit velkou rybu, chytí něco velkého, táhne ji k břehu, žraloci mu ji sežrali, prohrál boj s přírodou

WILLIAM FAULKNER (1897-1962) - autor amerického jihu

- **DIVOKÉ PALMY** – romány

FRANCIS SCOTT FITZGERALD (1896-1940) - představitel literatury jazzového věku, kritika americké společnosti

- **NĚŽNÁ JE NOC**
- **VELKÝ GATSBY** – má mnoho přátel, pašuje do Ameriky alkohol (prohibice), všichni ho mají rádi jen kvůli penězům, na pohřeb mu nikdo nepřijde
- **DIAMANT VELKÝ JAKO RITZ** – povídka

THEODOR DREISER (1871-1945) - novinář, bourá americký sen – hrdinové si volí mezi kariérou a slušností, zvolí si kariéru

- **AMERICKÁ TRAGÉDIE** – člověk zabije milovaného člověka kvůli moci a postavení

HENRY MILLER (1891-1980) - **detabuizovaná literatura**, člověk má uniknout do světa erotiky, obviněn z pornografie

- **OBRATNÍK RAKA, OBRATNÍK KOZOROHA**

JOHN STEINBECK (1902-1968) - pochází z Kalifornie, kritik americké společnosti

- **PLÁŇ TORTILLA** – postavy mexických povalečů, výsměch konzumnímu životu
- **HROZNY HNĚVU** – z období hospodářská krize
- **NA VÝCHOD OD RÁJE** – otec má dva syny, matka štetka, jeden syn ji přijme a druhý ne, motiv Kaina a Abela, Adama a Evy
- **O MYŠÍCH A LIDECH** – George a Lennie (retardovaný) pracují na farmě, Lennie hladí rád hladké věci, ale vždy je rozmačká, hladí vlasy farmářově manželce, zlomí jí vaz, utíká, farmáři ho chtějí zabít, George ho najde dřív a zastřelí ho, aby ho ušetřil lynčování

UPTON SINCLAIR (1878-1968) - kritika kapitalismu

- **BOSTON** – chudí dělníci, svedli na ně vykradení banky, zmanipulovaný proces

HENRY SINCLAIR LEWIS (1885-1951)

- **ARROWSMITH** – lékař, bakteriolog, bakterie zabijí manželku, úspěch je mu přednější

RUSKÁ LITERATURA

- 1917 – bolševická revoluce, literatura se stává nástrojem revoluce a politiky, buď se spisovatelé přizpůsobí, nebo emigrují

MAXIM GORKIJ (1868-1936)

- sirotek, samouk, nesouhlasí s revolucí, emigruje, na Stalinovu žádost se vrací zpět, psal pozitivně o Soloveckém gulagu – zaprodal se
- vytvořil pojem socialistický realismus; jeho postavy = bosáci – tuláci, spodina, ale mají ideály
- **MATKA** – mladý revolucionář roznáší letáky, matka nesouhlasí, syna zatknou, ona pochopí a jde roznášet letáky místo něho
- **NA DNĚ** – o lidech bez domova

VLADIMÍR MAJAKOVSKÝ (1903-1930) - **kubofuturismus**, obdiv k revoluci – boří vše staré

- **OBLAK V KALHOTÁCH** – poemy

SERGEJ ALEXANDROVIČ JESENIN (1895-1925) - poslední lyrik staré ruské poezie; spáchal sebevraždu

- **PÍSEŇ O VELIKÉM POCHODU** – obdiv revoluce

BORIS PASTERNAK (1890-1960) - kritizoval režim, musel se zříci Nobelovy ceny

- **DOKTOR ŽIVAGO** – sirotek Jurij Živago, vystudoval medicínu, manželka Taňa, milenka Lara, zažil obě revoluce, ..., Živago umírá v Moskvě; nezajímal se o politiku, přesto ho zničila, popisuje hrůzy revoluce, hlad, bídu

ALEXEJ TOLSTOJ (1883-1945)

- **KŘÍŽOVÁ CESTA** – osudy ruské inteligence během občanské války

MICHAIL BULGAKOV (1891-1940) - studoval medicínu, prozaik, dramatik, nesmí publikovat

- **MISTR A MARKÉTKA** – faustovské téma